

IS'HOQXON IBRAT NOMIDAGI NAMANGAN DAVLAT CHET TILLARI INSTITUTI

**“ZAMONAVIY
ADABIYOTSHUNOSLIK
VA
TILSHUNOSLIKNING
DOLZARB
MUAMMOLARI”**

**MAVZUSIDAGI
RESPUBLIKA ILMIY-
AMALIY ANJUMAN**

2026-YIL 27-FEVRAL

IS'HOQXON IBRAT NOMIDAGI NAMANGAN DAVLAT CHET TILLARI INSTITUTI
“ZAMONAVIY ADABIYOTSHUNOSLIK VA TILSHUNOSLIKNING
DOLZARB MUAMMOLARI”

“ZAMONAVIY ADABIYOTSHUNOSLIK VA TILSHUNOSLIKNING
DOLZARB MUAMMOLARI”
MAVZUSIDA RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY ANJUMAN

QO'MITA A'ZOLARI

- Karimov R.G'.** - *Is'hoqxon Ibrat nomidagi Namangan davlat chet tillari instituti rektori, professor, (PhD)*
- Yakubbayev M.M.** - *Is'hoqxon Ibrat nomidagi Namangan davlat chet tillari instituti Ilmiy ishlar va Innovatsiyalar bo'yicha prorektor, professor, DSc*
- Tursunov A.H.** - *Is'hoqxon Ibrat nomidagi Namangan davlat chet tillari instituti Nemis va fransuz tillari kafedrasida mudiri, professori, DSc*
- Saydaliyev S.** - *Namangan davlat universiteti Nemis va fransuz tillari kafedrasida professori, p.f.n*
- Sodiqov Z. Y.** - *Namangan davlat universiteti professor, DSc.*
- Dadaboyev O.O.** - *Is'hoqxon Ibrat nomidagi Namangan davlat chet tillari instituti professori, DSc*
- Tursunov H.B.** - *Is'hoqxon Ibrat nomidagi Namangan davlat chet tillari instituti, Nemis va fransuz tillari kafedrasida dotsenti, (PhD)*

TASHKILIY QO'MITA A'ZOLARI

- Tursunov A.H.** - *Rais, Is'hoqxon Ibrat nomidagi Namangan davlat chet tillari instituti Nemis va fransuz tillari kafedrasida professori, DSc*
- Tursunov H.B.** - *Rais o`rinbosari, Namangan davlat chet tillar instituti, Nemis va fransuz tillari kafedrasida dotsenti*
- Yakubbayev M.M.** - *A'zo, Is'hoqxon Ibrat nomidagi Namangan davlat chet tillari instituti professori, DSc*
- Dadaboyev O.O.** - *A'zo, Is'hoqxon Ibrat nomidagi Namangan davlat chet tillari instituti professori, DSc*
- Madolimov H.Sh.** - *A'zo, Is'hoqxon Ibrat nomidagi Namangan davlat chet tillari instituti katta o`qituvchisi*

References

1. Swales, J. (1990). *Genre Analysis: English in Academic and Research Settings*. Cambridge University Press.
2. Canale, M., & Swain, M. (1980). Theoretical bases of communicative approaches to second language teaching and testing. *Applied Linguistics*, 1(1), 1–47.
3. Jalolov, J. (2012). *Chet til o‘qitish metodikasi*. Tashkent: O‘qituvchi.
4. Saidakhmedov, N. (2016). *Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat*. Tashkent: Fan.
5. Hyland, K. (2004). *Genre and Second Language Writing*. University of Michigan Press.
6. Flower, L., & Hayes, J. (1981). A cognitive process theory of writing. *College Composition and Communication*, 32(4), 365–387.
7. Nematov, H. (2018). *Chet tilini o‘qitish nazariyasi va amaliyoti*. Tashkent: Tafakkur.
8. Hyland, K. (2019). *Second Language Writing*. Cambridge University Press.

NEMIS TILINI CHET TILI SIFATIDA O‘QITISHDA TINGLAB TUSHUNISHNING DIDAKTIK ASOSLARI VA PROGRESSIYA TAMOYILLARI.

Saidova Maxsudaxon Abbasovna
Toshkent davlat sharqshunoslik universiteti
mustaqil izlanivchisi, Oriental universiteti
katta o‘qituvchisi
ORCID: 0000-0002-5087-6209,
E-mail: maksudakhon78@gmail.com
Tel: 998909528514

Annotatsiya. Tinglab tushunish kompetensiyasini rivojlantirish nemis tilini chet tili sifatida o‘qitishda eng murakkab vazifalardan biridir. Mazkur maqolada tinglab tushunishni o‘qitishning didaktik asoslari tizimlashtiriladi va darsliklardagi eshitish mashqlarini baholash mezonlari ishlab chiqiladi. Tadqiqotda xususan, autentiklik, spontanlik, progressiya va mashq turlari kabi parametrlarga e‘tibor qaratilgan. Natijalar shuni ko‘rsatadiki, tayyorlovchi, nazorat qiluvchi va nutq ishlab chiqarishga yo‘naltirilgan mashqlar uyg‘unligi barqaror kompetensiya shakllanishida muhim ahamiyatga ega.

Kalit so‘zlar: tinglab tushunish, DaF didaktikasi, autentiklik, progressiya, darslik tahlili, kommunikativ kompetensiya

Annotation. Die Entwicklung der Hörverstehenskompetenz gehört zu den anspruchsvollsten Aufgaben im Unterricht Deutsch als Fremdsprache. In diesem Artikel werden die didaktischen Grundlagen des Hörverstehens systematisiert und Kriterien zur Bewertung von Hörübungen in Lehrwerken entwickelt. Der Fokus liegt

auf Parametern wie Authentizität, Spontaneität, Progression und Übungsarten. Die Ergebnisse zeigen, dass die Kombination von vorbereitenden, kontrollierenden und produktionsorientierten Übungen für die stabile Kompetenzentwicklung entscheidend ist.

Schlüsselwörter: Hörverstehen, DaF-Didaktik, Authentizität, Progression, Lehrwerksanalyse, kommunikative Kompetenz

Abstract. Developing listening comprehension competence is one of the most complex tasks in teaching German as a foreign language. This article systematizes the didactic foundations of teaching listening and develops criteria for evaluating listening exercises in textbooks. The study focuses on parameters such as authenticity, spontaneity, progression, and exercise types. The results indicate that the combination of preparatory, controlling, and production-oriented exercises is crucial for stable competence development.

Keywords: listening comprehension, DaF didactics, authenticity, progression, textbook analysis, communicative competence

Kirish. Tinglab tushunish nemis tilini chet tili sifatida o'qitishda eng murakkab ko'nikmalardan biridir. Nutq va yozish kabi mahsulotga yo'naltirilgan ko'nikmalardan farqli o'laroq, eshitish jarayoni o'tkinchi va tezkor bo'ladi: til ma'lumotlari darhol o'tib ketadi, real kontekstda takrorlash imkoniyati cheklangan va ma'lumotlarni qayta ishlash katta vaqt bosimi ostida amalga oshiriladi. O'quvchi akustik signallarni segmentlash, sintaktik tuzilmalarni qayta tiklash, leksik birliklarni aniqlash va ularni situativ kontekst bilan bog'lashga majbur bo'ladi [Field, 2008, 350]. Shu ko'p qavatli jarayon tinglab tushunishni yuqori darajadagi kognitiv faoliyatga aylantiradi.

Kompetensiyaga yo'naltirilgan ta'lim modellari va xalqaro referens tizimlariga o'tish bilan tinglab tushunishning ahamiyati oshdi. Turli darajadagi imtihonlar nafaqat til bilimlarini, balki global va detalga asoslangan eshitish qobiliyatini ham baholaydi. Shu bois tinglab tushunishni o'qitish faqat audio materialni eshittirishdan iborat bo'lmagan tizimli didaktik yondashuvni talab qiladi [Rost, 2011, 320].

Amaliyotda esa tinglab tushunish mashqlari ko'pincha faqat nazorat savollaridan iborat bo'lib, ular matnni tushunishni tekshirishga qaratilgan. Tinglash strategiyalari, masalan, mazmuni oldindan taxmin qilish, kalit so'zlarni aniqlash yoki tushunilmagan qismlarni qayta ishlash qobiliyati yetarlicha rivojlantirilmagan. Shuningdek, matnlarning murakkabligi bosqichma-bosqich oshirilmaydi, natijada o'quvchilar ba'zan ortiqcha yuklangan yoki yetarlicha rag'batlantirilmagan bo'lishadi.

Tinglash materiallarini tanlash masalasi ham markaziy ahamiyatga ega. Didaktik ishlov berilgan matnlar va autentik yozuvlar o'rtasidagi muvozanat aniq belgilanishi lozim. Soddalashtirilgan matnlar kirish uchun qulay, lekin autentik materiallar real kontekstga yaqin tushunish kompetensiyasini rivojlantiradi [Field, 2008, 350].

ISHOQXON IBRAT NOMIDAGI NAMANGAN DAVLAT CHET TILLARI INSTITUTI
“ZAMONAVIY ADABIYOTSHUNOSLIK VA TILSHUNOSLIKNING
DOLZARB MUAMMOLARI”

Mazkur maqola ikki asosiy maqsadni koʻzlaydi: birinchidan, tinglash vaziyatlarini nazariy jihatdan xarakterlash; ikkinchidan, darsliklarda tinglab tushunish mashqlarini tahlil qilish va baholash mezonlarini ishlab chiqish. Shu yerda eʼtibor, xususan, kommunikatsiya shakli, spontanlik, autentiklik, progressiya va mashq turlariga qaratiladi.

Metodologiya. Tadqiqot sifat-tavsifiy tahlil usuliga asoslanadi. Tinglab tushunish kompetensiyasi boʻyicha ilmiy manbalar tahlil qilindi va turli darsliklardan namunalari olinib, tinglash mashqlarining strukturaviy xususiyatlari aniqlangan.

Analiz mezonlari:

- Kommunikatsiya shakli (bevosita vs. bilvosita)
- Spontanlik darajasi (spontan vs. tayyorlangan)
- Autentiklik (haqiqiy vs. didaktik ishlov berilgan)
- Progressiya
- Mashq turlari (tayyorlovchi, nazorat qiluvchi, nutqga yoʻnaltirilgan)

Natijalar. Tinglashning kommunikatsion shakllari asosan ikki turdagi tinglashni oʻz ichiga oladi: bevosita (face-to-face) va bilvosita, yaʼni audio yoki video vositalar orqali. Bevosita tinglash koʻpincha sinf ichida sodir boʻladi va dialogik tuzilishga ega, bu esa tezkor javoblar va situativ moslashuvga imkon beradi. Bilvosita tinglash esa intervyular, suhbatlar, munozaralar, reportajlar va yangiliklar kabi turli matn turlarini taqdim etadi. Bu oʻquvchilarning leksik repertuarini kengaytiradi va madaniy kontekstni tushunishga yordam beradi [Rost, 2011, 320].

Spontanlik va autentiklik: Spontan nutq koʻpincha ellipslar, takrorlar, oʻz-oʻzini tuzatish va ogʻzaki elementlarga boy. Tayyorlangan matnlar esa aniqroq tuzilishga ega va yaxshiroq izchillikni taʼminlaydi.

Tinglab tushunish mashqlarida progressiya tizimli boʻlishi muhim: avval oson va tuzilmali matnlar, keyin murakkab va autentik materiallar. Mashqlar uch bosqichda boʻlinadi: tayyorlovchi, nazorat qiluvchi va nutqga yoʻnaltirilgan. Faqat matn tushunilishini tekshirish yetarli emas; produktiv elementlar qoʻshilganda tinglab tushunish kommunikativ kompetensiyaga integratsiyalanadi [Field, 2008, 350].

Muhokama. Tinglab tushunish passiv jarayon emas, balki faol maʼno qurishdir. Oʻquvchi nafaqat matnni eshitadi, balki uni tahlil qiladi, kontekst bilan bogʻlaydi va oʻz nutqida qoʻllashga harakat qiladi. Shu sababli darsliklar turli tinglash vaziyatlarini, madaniy mazmuni va tinglashni nutq bilan bogʻlashni oʻz ichiga olishi lozim. Masalan, bevosita tinglashda dialogik vaziyatlar orqali oʻquvchi tezkor javob berishni oʻrganadi, bilvosita tinglash esa real hayot matnlaridan olingan materiallar bilan oʻzaro aloqani kuchaytiradi [Field, 2008, 350]. Shuningdek, tinglab tushunish mashqlari faqat matnni tushunishni tekshirishdan iborat boʻlmasligi, balki tayyorlovchi, nazorat va nutqga yoʻnaltirilgan mashqlar kombinatsiyasini oʻz ichiga olishi muhim. Bu oʻquvchining nafaqat passiv eshitish, balki olingan maʼlumotni tahlil qilish va kommunikativ maqsadlarda ishlatish koʻnikmasini rivojlantiradi [Rost, 2011, 320].

IS'HOQXON IBRAT NOMIDAGI NAMANGAN DAVLAT CHET TILLARI INSTITUTI
“ZAMONAVIY ADABIYOTSHUNOSLIK VA TILSHUNOSLIKNING
DOLZARB MUAMMOLARI”

Xulosa. Tinglab tushunish – kompleks, strategik boshqariladigan jarayon bo‘lib, kognitiv, lingvistik va kontekstual komponentlarni birlashtiradi. Samara berishi uchun:

- Matnlar ehtiyotkorlik bilan tanlanishi, autentik va didaktik materiallar uyg‘unligi;
- Progressiya aniq belgilanib, o‘quvchi bosqichma-bosqich rivojlantirilishi;
- Mashqlar tayyorlovchi, nazorat qiluvchi va nutqga yo‘naltirilgan bo‘lishi zarur.

Tinglab tushunish mashqlari turli vaziyatlar va matn turlari bilan boyitilganda, o‘quvchilar interkultural kompetensiyani ham rivojlantiradi. Bu esa nafaqat til ko‘nikmalarini, balki real kommunikatsiya qobiliyatini mustahkamlaydi. Kelajakda empirik tadqiqotlar turli mashqlar kombinatsiyasining o‘quv natijalariga ta‘sirini chuqurroq o‘rganishi muhimdir [Field, 2008, 350; Rost, 2011, 320].

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Bimmel P., Rampillon U. *Lernerautonomie und Lernstrategien.* – München: Langenscheidt, 2000. — S. 215.
2. Field J. *Listening in the Language Classroom.* – Cambridge: Cambridge University Press, 2008. — P. 350.
3. Helbig G., Götze L., Henrici G., Krumm H.-J. *Deutsch als Fremdsprache. Ein internationales Handbuch.* – Berlin: de Gruyter, 2001. — S. 480.
4. Rost M. *Teaching and Researching Listening.* 2nd edition. – London: Pearson, 2011. — P. 320.
5. Vandergrift L., Goh C. *Teaching and Learning Second Language Listening.* – New York: Routledge, 2012. — P. 290.
6. Abbasovna S. M. Die Entwicklung der pragmatischen Kompetenz durch Hörverstehen bei den Studierenden im DaF //International Scientific and Current Research Conferences. – 2023. – S. 477- 481.
7. Abbasovna S. M. The Development of Pragmatic Competence Through Listening Comprehension in Students of German as a Foreign Language //International Education Trend Issues. – 2025. – T. 3.– №. 1. – P. 18-25.

TALABALARGA FRANSUZ TILINI O‘QITISHDA TINGLAB TUSHUNISH KO‘NIKMALARINI RIVOJLANTIRISHNING ZARURIYATI

Usmanova Nodira Xrajitdinovna
O‘zDJTU, Tarjimonlik fakulteti,
Roman-german tillari tarjimashunosligi
kafedrasi katta o‘qituvchisi

Annotatsiya. Ushbu maqolada talabalarga fransuz tilida tinglab tushunish ko‘nikmalarini o‘rgatishda uchraydigan qiyinchiliklar va ularni bartaraf etish yo‘llari o‘rganilgan.

Kalit so‘zlar: tinglab tushunish, umumiy tushunish, to‘liq tushunish, tanqidiy tushunish kognizant, bevosita tushunish, bilvosita tushunish, og‘zaki nutq.

IS'HOQXON IBRAT NOMIDAGI NAMANGAN DAVLAT CHET TILLARI INSTITUTI
“ZAMONAVIY ADABIYOTSHUNOSLIK VA TILSHUNOSLIKNING
DOLZARB MUAMMOLARI”

160	NEMIS TILINI CHET TILI SIFATIDA O‘QITISHDA TINGLAB TUSHUNISHNING DIDAKTIK ASOSLARI VA PROGRESSIYA TAMOYILLARI <i>Saidova M</i>	729
161	TALABALARGA FRANSUZ TILINI O‘QITISHDA TINGLAB TUSHUNISH KO ‘NIKMASINI RIVOJLANTIRISHNING ZARURIYATI <i>Usmanova N</i>	732
162	AMALIY MASHG‘ULOTLARDA INTERFAOL USULLARDAN FOYDALANISHNING AHAMIYATI <i>Shodiyev R</i>	737
163	IMPROVING THE EFFICIENCY OF LANGUAGE TEACHING AND MODERN PEDAGOGICAL TECHNOLOGIES <i>Tilepbaeva D</i>	742
164	OMONILLA MADAYEV – FIDOIY PEDAGOG <i>Mamadaliyeva M</i>	746
165	THE SCIENTIFIC AND METHODOLOGICAL FOUNDATIONS FOR IMPROVING THE METHODOLOGICAL TRAINING OF FUTURE FOREIGN LANGUAGE TEACHERS <i>Erkulova F</i>	749
166	THE ROLE OF MOBILE APPLICATIONS IN IMPROVING STUDENTS’ ENGLISH VOCABULARY AT SCHOOLS <i>Tursunaliyev N</i>	759
167	TRANSLATION IN EDUCATION: FUNCTIONS AND IMPACT <i>Yusupova N</i>	764
168	USING ROLE PLAY IN TEACHING A FOREIGN LANGUAGE TO VERY YOUNG LEARNERS <i>Rasulov E</i>	767
169	BO‘LAJAK INGLIZ TILI O‘QITUVCHILARINING O‘QISH KOMPETENSIYASINI RIVOJLANTIRISHNING METODIK MUAMMOLARI VA TAKOMILLASHTIRISH USULLARI <i>Soliyev U</i>	770
170	RAQAMLI TA’LIM PLATFORMALARIDAN FOYDALANISH ORQALI BO‘LAJAK INGLIZ TILI O‘QITUVCHILARIDA REFLEKTIV KOMPETENSIYANI RIVOJLANTIRISH: AMALIY-ANALITIK TAHLILI <i>Raximova X</i>	775